

Na osnovu člana 48. stav 1, a u vezi sa čl. 41. i 42. Zakona o kulturnom nasleđu („Službeni glasnik RS”, broj 129/21) i člana 8. stav 1. Zakona o Narodnoj skupštini („Službeni glasnik RS”, broj 9/10),

Narodna skupština Republike Srbije, na Drugoj sednici Prvog redovnog zasedanja u 2026. godini, održanoj 23. aprila 2026. godine, donela je

O D L U K U

O UTVRĐIVANJU DVORINA – MAĐARSKOG GROBLJA U SELU BANJA ZA NEPOKRETNOST KULTURNO DOBRO – ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE OD IZUZETNOG ZNAČAJA

1. Dvorine – Mađarsko groblje u selu Banja utvrđuje se za nepokretno kulturno dobro – arheološko nalazište od izuzetnog značaja.

Dvorine – Mađarsko groblje u selu Banja (u daljem tekstu arheološko nalazište), nalazi se na teritoriji opštine Aranđelovac, u mestu Banja.

2. Arheološko nalazište nalazi se na severnom podnožju planine Venčac, u selu Banja, udaljeno nepun kilometar od centra naselja. Smešteno je na većem platou iznad potoka Popovca. U centralnom delu platoa otkrivena je crkva sa pripratom dužine 27 m, odnosno 16,85 m bez priprate, dok je širina crkve 14 m, a priprate, koja je uža, približno 12 m. Građena je lomljenim kamenom, opekom i krečnim malterom. Unutrašnja lica zidova su obrađena tesanicima sige, dok se izgled fasada samo naslućuje na osnovu dva veća tesanika sačuvana na licu mesta na zidu apside. Širina zidova je približno 1 m, ne računajući sokl koji je širok 0,30 m. Zidovi su očuvani najviše 1 m ili neznatno više. Centralna apside crkve je spolja petostrana, južna i severna su trostrane, dok su iznutra sve tri apside polukružne. Glavni deo oltara se od zapada ka istoku blago širi, tako da je potkovičastog oblika. Njegova najveća širina je 4,55 m, ukupna dužina 6,6 m. Ispred apside je delimično očuvana zidana stopa za časnu trpezu, pravougaone osnove (1,05 h 0,61 m). Proskomidija i đakonikon su posebne prostorije koje su sa oltarom povezane prolazima. Obe prostorije se od zapada ka istoku blago sužavaju, što je posledica širenja centralnog oltarskog prostora. Oltar i naos su bili oslikani, o čemu svedoče manje površine fresaka sačuvane na zidovima i brojni fragmenti pronađeni u šutu tokom istraživanja. Na osnovu predstava lica na freskama zaključeno je da je reč o fresko slikarstvu koje se datuje u treću četvrtinu 14. veka.

Uz severnu ivicu platoa su ruševine građevine pravougaone osnove, dim. 18,70 h 7,80 m, zidane lomljenim kamenom i krečnim malterom, uz mestimičnu upotrebu sige, sa prizemljem ukopanim u padinu (podrum) i spratom koji je neznatno očuvan.

Oko ostataka srušene srednjovekovne crkve nastalo je u drugoj polovini 18. veka groblje u kojem se sahranjivalo i tokom prve polovine 19. veka. Groblje se velikim delom prostire i preko ruševina crkve. Izbrojano je ukupno 118 nadgrobni obeležja, tipa usadnika i horizontalnih nadgrobni ploča, među kojima su i srednjovekovne, u sekundarnoj upotrebi. Samo nekoliko je s natpisima, opredeljenim u drugu polovinu 18. i prvu polovinu 19. veka. Na ovaj period ukazuju i pokretni nalazi iz grobova.

Udruženje „Pavle Bakić“ iz Arandjelovca postavilo je 2009. godine spomen obeležje u blizini ostataka crkve, koje je posvećeno Pavlu Bakiću, srpskom despotu, koji je stolovao na Venčacu do 1525. godine (k. p. br. 3575/2 KO Banja).

3. Granica arheološkog nalazišta preseca na dva mesta katastarsku parcelu broj 3644 KO Banja, u državnoj svojini, ide delom katastarske parcele 3660 (deo puta do severoistočnog ugla k. p. 3608/1) KO Banja, u državnoj svojini, pruža se spoljnim ivicama katastarskih parcela broj 3575/1, 3575/2, 3575/3, 3603, 3604/1, 3604/2, 3605, 3608/1 KO Banja, u privatnoj svojini, a obuhvata katastarsku parcelu broj 3607 KO Banja, u javnoj svojini, delove katastarske parcele broj 3644 (deo puta između severoistočnog ugla k. p. 3575/1 i jugoistočnog ugla k. p. 3575/3), 3660 (deo puta do severoistočnog ugla k. p. 3608/1) KO Banja, u državnoj svojini, katastarske parcele broj 3575/1, 3575/2, 3575/3, 3603, 3604/1, 3604/2, 3605, 3608/1 KO Banja, u privatnoj svojini.

Granica zaštićene okoline arheološkog nalazišta kreće se spoljnim ivicama katastarskih parcela broj 3065/2, 3573/1, 3573/2, 3575/4, 3576/1, 3601, 3609, 3610, 3608/2 KO Banja, u privatnoj svojini, delovima katastarskih parcela broj 3644, 3660 KO Banja, u državnoj svojini, a obuhvata katastarske parcele broj 3065/2, 3573/1, 3573/2, 3575/4, 3576/1, 3601, 3602, 3608/2, 3609, 3610 KO Banja u privatnoj svojini; delove katastarskih parcela broj 3644, 3660 KO Banja, u državnoj svojini.

U slučaju neslaganja navedenog spiska katastarskih parcela i grafičkog priloga na kome je prikazana granica spomenika kulture i njegove zaštićene okoline, merodavan je Grafički prilog.

4. Arheološko nalazište je u vlasništvu više lica.

Zaštićena okolina arheološkog nalazišta je u vlasništvu više lica.

5. Arheološko nalazište pripada srpsko-vizantijskom tipu građevine, kakve su karakteristične za prostor Makedonije i Kosova i Metohije. Crkve razvijene varijante upisanog krsta s kupolom, trodelnim i troapsidalnim oltarom i jednovremeno zidanom pripratom pripadaju razdoblju koje je u srpskoj arhitekturi započeto graditeljskim delima kralja Milutina u poslednjoj deceniji 13. veka, a okončano 1371. godine, smrću cara Uroša, poslednjeg vladara iz loze Nemanjića. Izgled arhitektonskih ostataka monumentalnih razmera, kvalitetan način gradnje crkve i slikani delovi zidova predstavljaju izuzetan primer stvaralaštva u istorijskom razdoblju kraja 13. i 14. veka u severnim krajevima srednjovekovne Srbije.

6. Kategorija arheološkog nalazišta je kulturno dobro od izuzetnog značaja (kulturno dobro I kategorije).

7. Utvrđuju se sledeće mere zaštite arheološkog nalazišta:

1) **Bliži uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra:**

- sadržaje, aktivnosti i korišćenje nalazišta prilagoditi u svrhe razvoja i razumevanja istorijske, kulturne i naučne vrednosti srednjovekovnog nasleđa;
- obavezno očuvanje autentične arhitekture srednjovekovnog nasleđa;
- arheološko istraživanje i konzervatorsko-restauratorski radovi obavljaju se u cilju zaštite, očuvanja, prezentacije i naučnog tumačenja srednjovekovnog nasleđa.

2) **Stručne i tehničke mere zaštite radi obezbeđenja kulturnog dobra od propadanja, oštećenja, uništenja i krađe:**

- radovi na konzervaciji i prezentaciji otkrivenih objekata se mogu vršiti samo po uslovima nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture;

- prezentovanje obaviti uz odgovarajuću konzervaciju, restauraciju, fizičku zaštitu, kao i muzejsku i edukativnu pristupačnost;

- obavljanje redovnog održavanja i uređivanja arheološkog nalazišta, redovno čišćenje niske i uređenje visoke vegetacije.

3) Način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti kulturnog dobra javnosti:

- izgradnja infrastrukture i pomoćnih objekata obavlja se u cilju zaštite i prezentacije arheološkog nalazišta i po uslovima nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture;

- opremiti arheološko nalazište odgovarajućim informativnim, edukativnim i interaktivnim sredstvima.

4) Ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja kulturnim dobrom i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom:

- zabrana neovlašćenog prikupljanja površinskih arheoloških nalaza;

- konzervacija, rekonstrukcija i drugi radovi na arheološkom nalazištu izvode se na osnovu projekata zaštite kulturnog nasleđa.

5) Ograničenja, odnosno zabrane izvođenja određenih građevinskih radova, promene oblika terena i korišćenja zemljišta u okviru zaštićene okoline kulturnog dobra, kao i promene namene pojedinih kulturnih dobara:

- promena oblika terena dozvoljava se samo u funkciji prezentacije arheološkog nalazišta i uz odgovarajuću prezentaciju nalaza;

- zabrana izgradnje industrijskih objekata, stambenih i pomoćnih objekata na arheološkom nalazištu;

- zabrana obrade zemlje dubokim oranjem do dubine veće od 0,30 m, kao i izgradnja kanala za navodnjavanje;

- zabrana sađenja visoke vegetacije i pošumljavanja prostora;

- zabrana vađenja peska, šljunka, kamena ili zemlje i bilo koja vrsta oštećenja arheološkog nalazišta;

- zabrana prosipanja, odlaganja i privremenog ili trajnog deponovanja otpadnih i štetnih materija – hemijski agresivnih, eksplozivnih, otrovnih i radioaktivnih.

6) Uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra.

Utvrdjuju se sledeće mere zaštite zaštićene okoline arheološkog nalazišta:

1) Bliži uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra:

- obavezno očuvanje autentičnosti okruženja arheološkog nalazišta;

2) Stručne i tehničke mere zaštite radi obezbeđenja kulturnog dobra od propadanja, oštećenja, uništenja i krađe.

3) Način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti kulturnog dobra javnosti:

- izgradnja infrastrukture je dozvoljena samo u funkciji zaštite i prezentacije nalazišta i po uslovima nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture;

4) Ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja kulturnim dobrom i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom:

- zabrana neovlašćenog prikupljanja površinskih arheoloških nalaza;

5) Ograničenja, odnosno zabrane izvođenja određenih građevinskih radova, promene oblika terena i korišćenja zemljišta u okviru zaštićene okoline kulturnog dobra, kao i promene namene pojedinih kulturnih dobara:

- promena oblika terena dozvoljava se samo u funkciji prezentacije arheološkog nalazišta;
- zabrana izgradnje industrijskih objekata, stambenih i pomoćnih objekata;
- zabrana obrade zemlje dubokim oranjem do dubine veće od 0,30 m, kao i izgradnja kanala za navodnjavanje;
- zabrana sađenja visoke vegetacije i pošumljavanja prostora, osim na parcelama koje su pod šumom;
- zabrana vađenja peska, šljunka, kamena ili zemlje i bilo koja vrsta oštećenja arheološkog nalazišta;
- zabrana prosipanja, odlaganja i privremenog ili trajnog deponovanja otpadnih i štetnih materija – hemijski agresivnih, eksplozivnih, otrovnih i radioaktivnih.

6) Uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra.

8. Sastavni deo ove odluke je Grafički prikaz osnove arheološkog nalazišta i njegove zaštićene okoline sa objektima koji se u njoj nalaze, sa katastarskim i zemljišnoknjižnim podacima.

9. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

RS Broj 19

U Beogradu, 23. aprila 2026. godine

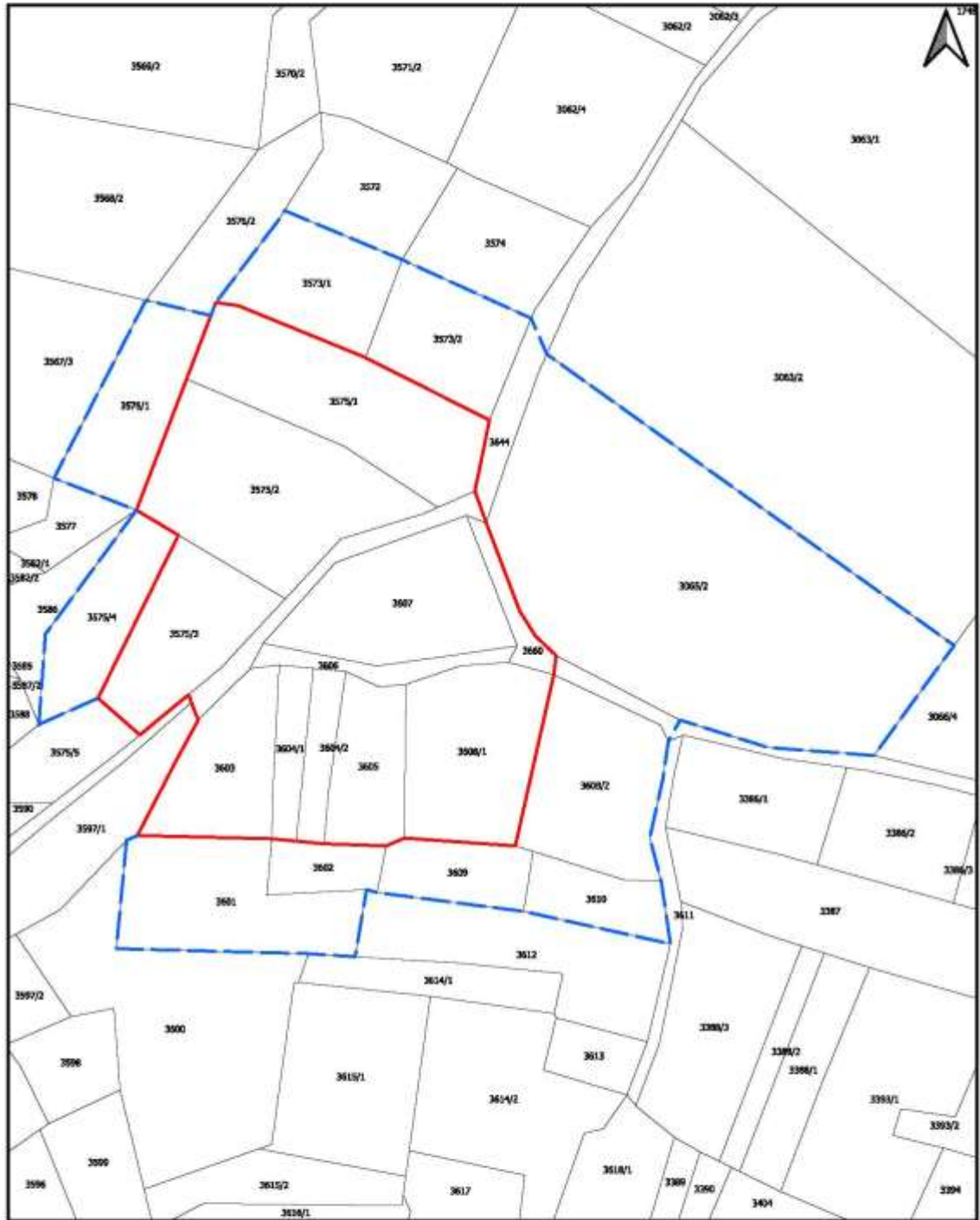
NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

PREDSEDNIK

Ana Brnabić

ГРАНИЦА АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА ДВОРИНЕ – МАЂАРСКО ГРОБЉЕ У СЕЛУ БАЊА

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ОСНОВЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА
И ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ СА СВИМ ОБЈЕКТИМА КОЈИ СЕ У ЊОЈ НАЛАЗЕ

ЛЕГЕНДА

- ГРАНИЦА АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА
- - - ГРАНИЦА ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ АРХЕОЛОШКОГ НАЛАЗИШТА